

Van Heeze

door

B. de Keijzer

Inleiding

De familie Van Heeze is om twee redenen interessant om nader bekeken te worden. Allereerst ligt het oorkondelijk vast dat de moeder van de oudste voorvader van de familie Van Montfoort, namelijk Roelof de Rover de Rode, een dochter is van Herbert II, heer van Heeze (1173).¹ Voorts heeft Kort betoogd dat de afstamming van Justine, de vrouw Hugo van Voorne, heer van Heenvliet, uit het geslacht Van Heeze wel waarschijnlijk lijkt.²

Vogels heeft aangetoond dat Herbert van Heeze, vermeld in 1146, tot de familie Van Millen behoorde. Hij heeft dat uitvoerig beschreven in een artikelenserie, waarnaar korthedshalve wordt verwezen.³

Bij mijn onderzoek heb ik dankbaar gebruik gemaakt van de publicatie van Vogels, waarbij mijn hoofddoel vooral was om de plaats van Justine, de vrouw van Hugo van Voorne, die in mijn kwartierstaat voorkomt, binnen de familie Van Heeze te bepalen. De persoonsnamen zijn waar mogelijk genormaliseerd.

Emmen, 2025 (afgesloten 4 oktober).⁴

De oudste generaties

Onderstaande genealogie begint met voornoemde Herbert I van Heeze (geneagram 1). Daarna wordt in 1173 melding gemaakt van Herbert II van Heeze ten tijde van Godfried III van Brabant. Pas in 1203 wordt voor het eerst in een oorkonde gesproken over het bestaan van een burcht in deze heerlijkheid. De hertog van Brabant en de graaf Otto I van Gelre verklaarden toen dat zij beide rechten hadden op ‘t Huys te Heeze’.⁵ Dit was de uitkomst van een gewapend conflict tussen hen. Het eindigde ermee dat graaf Otto I afstand deed van zijn rechten op de Kempen, maar dat beiden rechten op de burcht konden doen laten gelden.⁶ In 1274 werd heer Reinout II van Heeze vermoord. Gelre en Brabant sloten een verdrag over de uitlevering van de moordenaar. Omstreeks 1285 kwam de heerlijkheid aan Willem I van Horne, heer van Horne en Altena.⁷

¹ B. de Keijzer, *Van Montfoort (Burggraven) (Weden, Rode)* (Emmen, 2021). Gepubliceerd op HoGenDa.

² Kort, Van Heenvliet, kolom 110-111.

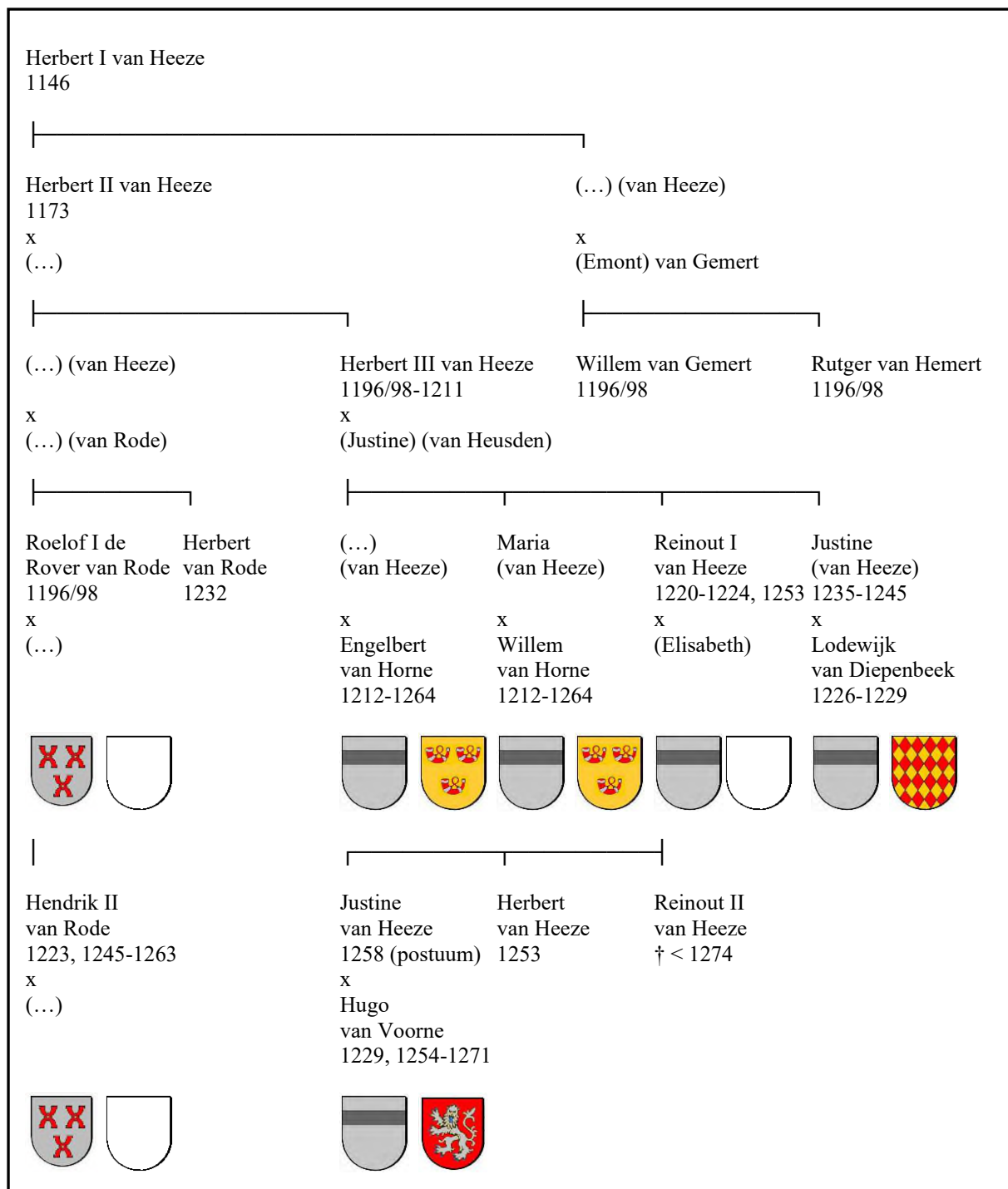
³ Hans Vogels, De oudste heren van Heeze, Leende en Zesgehuchten, Sterksel, Mierlo en Geldorp (1100-1300), in: *Heemkronyk* jrg. 37 (1998), nr. 1 t/m 3. Uitgave van de Heemkundige Kring ‘De heerlijkheid-Leende-Zesgehuchten’ te Geldorp.

⁴ Eventuele aanvullingen en verbeteringen op deze publicatie s.v.p. richten aan de webmaster van HoGenDa: webmasters@onsvoorgeslacht.nl

⁵ OBNB I-1 no. 98, d.d. 1203 ca. 1 oktober.

⁶ OBNB I-1 no. 99, d.d. 1203 na 1 oktober.

⁷ Oirschot, Kastelen Noord-Brabant, blz. 155, 158-159.

Genealogie

I. *Herbert I van Heeze*, vermeld 1146.

Rooms-koning Koenraad III bevestigt in 1146 de Sint Servaaskerk te Maastricht in het bezit van verschillende goederen w.o. de ‘silva’ Lieshout, geschonken door ‘Ricwinus quoque de Campenich necnon, Heribertus de Heso et Reinardus de Milina’.⁸

Kinderen:

1. *Herbert II van Heeze*, volgt II.
2. (...), tr. (*Emont*) van *Gemert*.

Kinderen:

1. *Willem van Gemert*, vermeld 1196/98.
2. *Rutger van Gemert*, vermeld 1196/98, ridder van de Duitse Orde.

II. *Herbert II van Heeze*, vermeld 1173.

In 1173 (het jaartal is niet geheel zeker) is er een opgave van schenkingen gedaan aan het klooster Postel, waarbij onder andere als getuigen optreden ‘Arnoldus de Hosden, Herebertus de Hese’.⁹

Kinderen:

1. (...) (*van Heeze*), tr. (...) (*van Rode*).¹⁰

Kinderen:

1. *Roelof de Rover van Rode*, vermeld 1196/98, overl. voor 1223.
2. *Herbert van Rode*, vermeld 1232.

2. *Herbert III van Heeze*, volgt III.

III. *Herbert III van Heeze*, heer van Heeze, ‘vir nobilis’ (1246/47), vermeld 1196/98, 1211, 1220 (postuum), 1246/47 (postuum), tr. (*Justine*) (*van Heusden*),¹¹ verm. dr. van Arnoud I van Heusden en Justine (...)

Toelichting

De voornaam van de vrouw van Herbert III van Heeze is ontleend aan de vernoeming van een kleindochter. Het is gewoonte om de derde zoon of dochter naar de vader respectievelijk de moeder te vernoemen. Het ziet er naar uit dat deze vernoemingsgewoonte is gevolgd, want de derde dochter van Herbert heette inderdaad Justine. Dit versterkt de aanname dat zijn vrouw Justine heette. Overigens is Justine een weinig voorkomende voornaam.

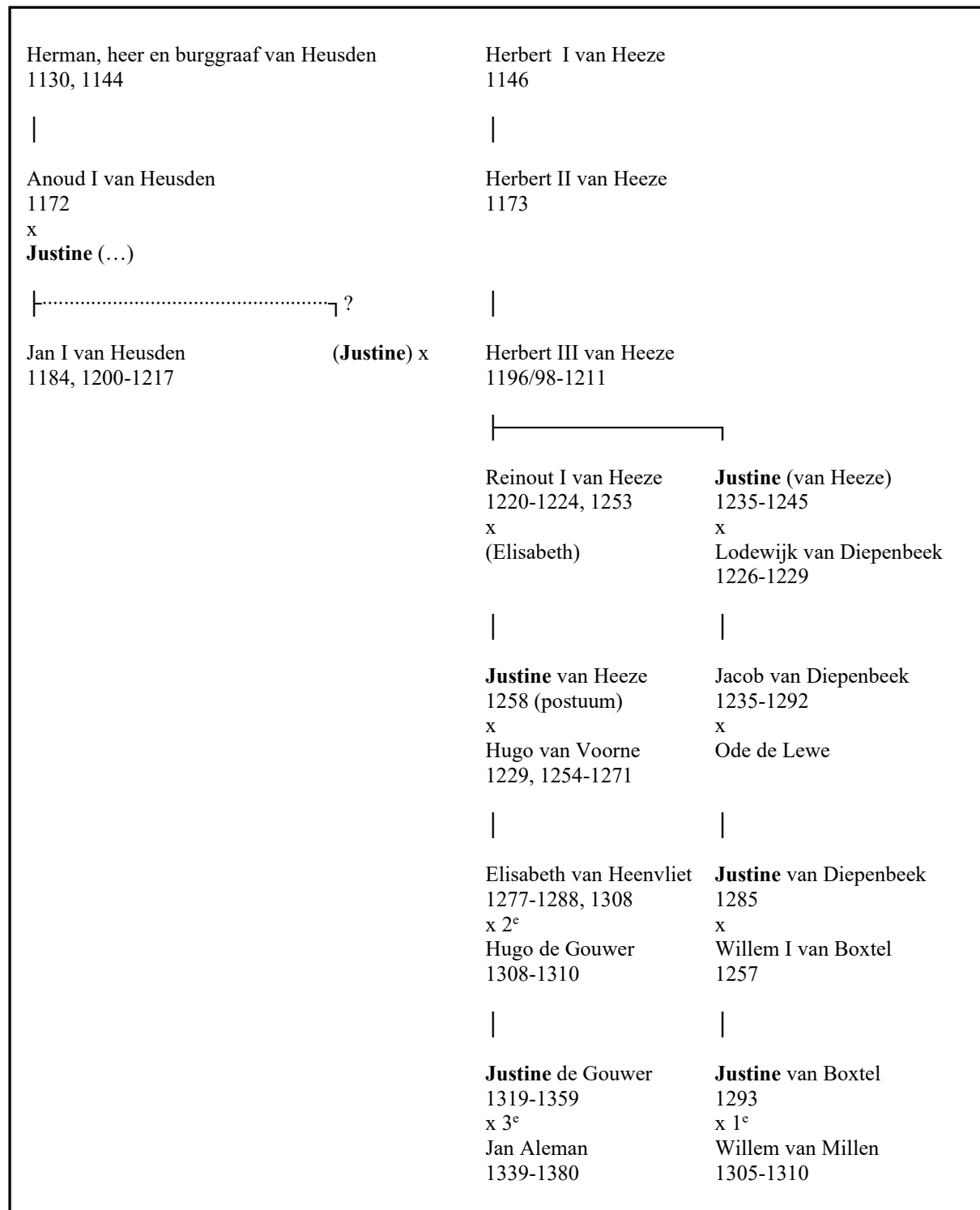
⁸ OBNB I-1 no. 46, d.d. (13 maart en 3 april) 1146.

⁹ OBNB I-1 no. 69, d.d. ca. 1173 (?).

¹⁰ B. de Keijzer, *Van Montfoort (Burggraven) (Weden, Rode)* (Emmen, 2021). Gepubliceerd op HoGenDa.

¹¹ Op grond van de betrekkelijk weinig voorkomende voornaam Justine lijkt er een genealogisch verband te zijn tussen haar moeder, (derde) dochter en kleindochter, allen Justine genaamd. Zekerheid is er natuurlijk niet.

Misschien is zij een dochter geweest van Arnoud I van Heusden, wiens vrouw Justine heette. Dat zou betekenen dat de derde dochter van Herbert niet alleen is vernoemd naar haar moeder, maar ook naar haar grootmoeder (geneagram 2).

Geneagram 2. Vernoemingsnaam Justine.

Er zijn twee oorkonden bewaard gebleven die handelen over de verkoop door Herbert, heer van Heeze, van zijn allodium Sterksel aan Otto, aan de aartsdiaken van Luik, ten behoeve van de abdij Averbode. Waarna een oorkonde volgt met de bevestiging van de koop door Otto. De oorkonden behoren duidelijk bij elkaar, alleen zijn er haken en ogen.

De eerste oorkonde betreffende de verkoop van het goed Sterksel is gedateerd ca. 1172,¹² waaraan het nog redelijk goed bewaarde zegel van Herbert, heer van Heeze, hangt (afb. 1).¹³ Hoewel deze oorkonde onecht is verklaard, stemt het inhoudelijk overeen met een schenking waarbij onder de getuigen familieleden worden genoemd die daarmee de verkoop bewilligen. In de tweede oorkonde, gedateerd tussen 1196 en 1198, wordt wederom gesproken over de verkoop van het zelfde goed.¹⁴ Mogelijk gaat het hier om een uitdrukkelijke bevestiging van de verkoop door Herbert, heer van Heeze. In de derde oorkonde, eveneens gedateerd tussen 1196 en 1198, draagt Otto, aartsdiaken van Luik, het door hem aangekochte allodium Sterksel onder bepaalde voorwaarden over aan de abdij Averbode.¹⁵

Het jaartal 1172 kan bezwaarlijk juist zijn, omdat in deze oorkonde als getuige 'Rodolfus Rouere de Rode, habens filiam sororis mee' optreedt, dit is een neefje van Herbert van Heeze. De verkoop vastgelegd in de eerste oorkonde zal chronologisch niet zo veel eerder hebben plaatsgevonden dan de rechtshandelingen daarna in de twee andere oorkonden. Het lijkt niet al te gewaagd te zijn om voor de totstandkoming van de drie oorkonden de periode 1196-1198 aan te houden.

Dat de verkoop niet vlekkeloos is verlopen blijkt uit een oorkonde van oktober 1211, waarin Herbert, heer van Heeze, afziet van zijn aanspraken op een derde van de tiende van Sterksel, waarover een geschil was gerezen, ten gunste van de abdij Averbode onder voorwaarde dat dit derde deel zal dienen voor de bouw van een kapel te Sterksel.¹⁶

Afb. 1. Zegel van Herbert, heer van Heeze (1196/98).¹⁷
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

¹² OBNB I-1 no. 68, d.d. ca. 1172.

¹³ CSN no. 914.

¹⁴ OBNB I-1 no. 87, d.d. ca. 1196-1198.

¹⁵ OBNB I-1 no. 88, d.d. ca. 1196-1198.

¹⁶ OBNB I-1 no. 105, d.d. oktober 1211.

¹⁷ Beschrijving: 1. omschrift: +SIG[ILL][·][BERI·DE]·HEZE
2. kenmerken: rond, ca. - mm, rode was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een breed uitgevoerd Normandisch schild.
4. wapen: een verhoogde dwarsbalk.
5. bijzonderheden: het omschrift is aangevuld naar een zegel van 1211.

In 1220 bevestigt Hendrik I, hertog van Brabant, de abdij Averbode in het allodiale bezit van de ‘curia’ Sterksel, waarbij hij zich de voogdij voorbehoudt, met verwijzing naar de verkoop door ‘Herberto domino de Hese’.¹⁸ Ook in 1246/47 wordt nog gesproken over ‘nobilis viri Herberti domini de Hese’ toen Maria, gewezen keizerin, dochter van de hertog van Brabant, een onderzoek heeft laten instellen om het geschil tussen haar lieden van Helmond en de abdij Averbode tot oplossing te brengen.¹⁹

Uit dit huwelijk:

1. (...) (*van Heeze*), tr. *Engelbert van Horne*, vermeld 1212-1264, overl. 1264/67, zn. van Willem van Horne en Margaretha van Altena.

In 1245 verklaarde Engelbert van Horne dat hij borg is geweest voor Hendrik van Mierlo, ridder, met zijn erfgenamen, en zijn vrouw, eveneens met haar erfgenamen, en allen die meenden recht op de tienden te hebben, toen zij de tiende van Sterksel aan de abdij Averbode verkochten en zouden overdragen, wat inderdaad gebeurd is, en dat niemand de rechten van de abt en het convent van Averbode kan betwisten.²⁰

2. *Maria (van Heeze)*, tr. *Willem van Horne*, vermeld 1212-1264, overl. 5 februari 1264, zn. van Willem van Horne en Margaretha van Altena.
3. *Reinout van Heeze*, volgt IV.
4. *Justine (van Heeze)*, vermeld 1235 (weduwe), 1244 (broer van Reinout, ridder), 1245 (weduwe), tr. *Lodewijk van Diepenbeek*, heer van Diepenbeek, vermeld 1226-1229, overl. voor 1235, zn. van Lodewijk van Diepenbeek.

Alle gegevens over Justine en haar man Lodewijk van Diepenbeek, evenals hun kinderen, zijn ontleend aan de stamboom Diepenbeek samengesteld door Jacques de Hemricourt.²¹

Uit dit huwelijk:

1. *Jacob, heer van Diepenbeek*, ridder (1273), vermeld 1235 (minderjarig), 1245 (meerderjarig), 1257, 1273-1286, 1292, tr. *Ode de Lewe*.
2. *Aelis (van Diepenbeek)*, vermeld 1245.

IV. *Reinout I van Heeze*, heer van Heeze, ‘vir nobilis’ (1224), vermeld 1220-1224, 1253, tr. (*Elisabeth*) (...).

In aansluiting op de bevestiging in mei 1220 door Hendrik I, hertog van Brabant, ten behoeve van de abdij Averbode in het allodiale bezit van Sterksel, erkent ‘Reinardus Dei gratia dominus de Hese’ de abdij in haar rechten.²²

Richardis, abdis van het Cistercienserinnenklooster te Roermond, bevestigt in 1223 dat Dirk, heer van Altena, zijn eigendom in de ‘curtis’ Heugten met alle toebehoren, dat ‘Reynart de Hese, vir nobilis’ in leen heeft gehouden, geschonken heeft aan het klooster.²³

¹⁸ OBNB I-1 no. 117, d.d. mei 1220.

¹⁹ OBNB I-1 no. 224, d.d. tussen 6 april 1246 en 30 maart 1247.

²⁰ OBNB no. 213, d.d. 1245; Klaversma, Cranendonk, blz. 75-76. Transcriptie en vertaling van de oorkonde van 1245.

²¹ De Hemricourt, Werken, blz. 193 (stamboom Diepenbeek en wapen: geruit van goud en rood).

²² OBNB I-1 no. 118, d.d. [mei 1220].

²³ OBNB I-1 no. 124, d.d. 1223.

In 1224 deed ‘Reynart de Heze, vir nobilis’, een schenking aan de Abdij Averbode, met bewilliging van *zijn kleinzoons* Willem en Engelbert.²⁴ In het oorkondeboek van Noord-Brabant ontbreekt helaas deze oorkonde. Het is daarom een niet te controleren mededeling. Maar met Willem en Engelbert zullen ongetwijfeld de gebroeders van Horne zijn bedoeld, die regelmatig samen in oorkonden voorkomen. Zij kunnen echter op chronologische gronden onmogelijk kleinzoons zijn Reinout van Heeze. Zoals blijkt uit de schaarse oorkonden met betrekking tot de familie Van Heeze is er wel degelijk een verband tussen de families Van Heeze en Van Horne.

Het vermoeden bestaat dat beide broers, omdat ze onafhankelijk van elkaar een rol spelen, met een dochter van Herbert II van Heeze zijn getrouwd. Een dubbelhuwelijk is van alle tijden!

Op 30 november 1253 wijzigt Reinout, heer van Heeze, op verzoek van de prior en het convent van Postel de goederen gekocht van Johannes Marcelisz. van Waderde (Waalre?), door hem in leen gehouden van voornoemde Reinout, in een jaarlijkse erfrente van 12 penningen Keuls, bezegeld door heer Willem van Altena.²⁵ Vervolgens verklaart Reinout, heer van Heeze, in het zelfde jaar dat door tussenkomst van de heer Van Altena een overeenkomst is gesloten tussen hem en de abdij Averbode, met bewilliging van zijn zoon Herbert.²⁶ Aan de oorkonde hangt zijn sterk beschadigde zegel (afb. 2).²⁷

Afb. 2. Ruiterzegel van Reinout, heer van Heeze (1253).²⁸
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Uit dit huwelijk:

1. *Justine van Heeze*, overl. voor 17 maart 1258, tr. *Hugo van Voorne*, heer van Heenvliet, vermeld 1229, 1254-1271, zn. van Dirk van Voorne en Alverade van Cuyk.

De afkomst van Justine, de vrouw van Hugo van Voorne, heer van Heenvliet, is door Van Gouthoeven gepubliceerd.²⁹ Hij noemt haar ‘vrouwe Justina van Heze, heeren Reyersdr.’

²⁴ Oirschot, Kastelen Noord-Brabant, blz. 158-159.

²⁵ OBNB I-1 no. 252, d.d. 30-11-1253.

²⁶ OBNB I-1 no. 253, d.d. 1253.

²⁷ CSN no. 915.

²⁸ Beschrijving: 1. omschrift: +[-]SE
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: ridder in volle wapenrusting.
4. wapen: onduidelijk.

²⁹ Van Gouthoeven, D’oude Chronijcke, blz. 182.

2. *Herbert van Heeze*, vermeld 1253.
3. *Reinout II van Heeze*, ridder (postuum), overl. voor 15 april 1274 (vermoord).

Hoewel de plaats van vermoordde Reinout in de genealogie niet eenvoudig te bepalen valt, kan hij niet identiek zijn aan Reinout I, heer van Heeze, die dan in 1274 wel erg oud moet zijn geweest. Hij zou natuurlijk wel een zoon van Herbert geweest kunnen zijn, maar over hem is niets naders bekend dan de vermelding in 1253. Daarom is hij geplaatst als zoon van Reinout I, heer van Heeze, met de achterliggende gedachte dat hij als derde zoon vernoemd is naar zijn vader.

Op 15 april 1274 belooft Reinout I, graaf van Gelre, aan Jan I hertog van Brabant, dat hij, indien Albert van Wyler en zijn bloedverwanten weigeren naar Sint Oedenrode te komen, waar zij door de hertog zijn gedagvaard wegen de moord op ‘Reynerie de Hese, militis’, deze niet meer als zijn vazallen zal beschouwen, hen zal uitwijzen uit zijn gebied en hun goederen zal uitleveren aan de hertog.³⁰

Toen de mannelijke lijn in 1274 met de moord op Reinout van Heeze ophield te bestaan, zal de heerlijkheid Heeze als rechtleen aan de Hertog van Brabant zijn teruggevallen. Klaarblijkelijk hebben haar zoons geen kans gezien de heerlijkheid terug te kopen. De heerlijkheid is – zoals hiervoor al is gememoreerd – omstreeks 1285 in bezit gekomen van hun neef Willem van Horne.

³⁰ OBNB I-1 no. 344, d.d. 15-4-1274.

Verwijzingen naar gedrukte bronnen en literatuur

Corpus Sigillorum Neerlandicorum. *De Nederlandsche zegels tot 1300* ('s-Gravenhage, 1937-1940). [CSN]

H.P.H. Camps, *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312*. [OBNB]

Deel I-1 en I-2: De Meierij van 's-Hertogenbosch en de Heerlijkheid Gemert ('s-Gravenhage, 1979).

Deel II-1 en II-2: De heerlijkheden Breda en Bergen op Zoom ('s-Gravenhage, 2000).

W. van Gouthoeven, *D'oude Chronijcke ende historiën van Holland (met West-Vriesland), van Zeeland ende van Utrecht* (Dordrecht, 1620). [D'oude Chronijcke]

Jacques de Hemricourt, Oeuvres de. *Le miroir des nobles de Hesbaye. Codex diplomaticus – Tableaux généalogiques*. Deel II (Brussel, 1925). Uitgegeven door baron C. de Borman et Édouard Poncelet. [Werken]

T. Klaversma, *De heren van Cranendonk en Eindhoven, ± 1200-1460* (Eindhoven, 1969). Uitgegeven door de Heemkundige studiekring 'Kempensland'. [Cranendonk]

J.C. Kort, De heren van Heenvliet tot 1400, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 95 (1978). [Van Heenvliet]

Anton van Oirschot, *Middeleeuwse kastelen van Noord-Brabant* (Rijswijk, 1981). [Kastelen Noord-Brabant]

Hans Vogels, De oudste heren van Heeze, Leende en Zesgehuchten, Sterksel, Mierlo en Geldorp (1100-1300), in: *Heemkronyk* jrg. 37 (1998), nr. 1 t/m 3. Uitgave van de Heemkundige Kring 'De heerlijkheid-Leende-Zesgehuchten' te Geldorp. [Heeze]

Hans Vogels, *Mierlo, zijn oudste heren en hun familie (c. 1100-1335). Een genealogische en historische reconstructie* (Mierlo, 1999). Uitgave van de Heemkundige Kring Myerle te Mierlo. [Mierlo]

Internet

Registers van de Hollandse grafelijkheid, 1299-1345. Bewerking van ruim 3.500 oorkonden openbaar te raadplegen op de website van het Huygens ING (www.huygens.knaw.nl).

Repertoria op de leenkamers. Alle bewerkingen (repertoria) van leenkamers, ook de niet gepubliceerde, zijn voor iedereen openbaar te raadplegen op de Hollandse Genealogische Databank (www.hogenda.nl).